

3) розраховувати фінансовий результат кожного центру відповідальності (з використанням трансфертних цін) та визначати їх вплив на формування загального фінансового результату підприємства;

4) приймати оперативні та прогнознi управлінські рішення як на рівні центрів відповідальності так і підприємства в цілому.

Виділення центрів відповідальності на сільськогосподарських підприємствах з застосуванням трансфертного ціноутворення дозволить підвищити зацікавленість керівників і працівників структурних підрозділів підприємства у покращенні результатів їх діяльності та розширить інформаційну базу для прийняття управлінських рішень.

Література

1. Стуков С.А. Учет и контроль издержек производства на капиталистических предприятиях: Спецкурс. – Калинин: КГУ, 1978. – 82 с.

УДК 330.47

Тоцька О. Л. – старший викладач кафедри фінансів та економіки підприємства Волинського національного університету імені Лесі Українки

Використання програмного пакета StatSoft Statistica 6.0 для реалізації методу головних компонент факторного аналізу

Одним із методів дослідження економічних об'єктів є факторний аналіз. Його основне призначення полягає у виявленні прихованих гіпотетичних величин (факторів) на основі великої кількості експериментальних даних. Частковим випадком факторного аналізу є метод головних компонент, який доцільно автоматизувати за допомогою програми StatSoft Statistica 6.0. Для цього потрібно виконати такі дії:

1) завантажити програму: Пуск → Програми → STATISTICA 6.0 → STATISTICA;

2) створити файл з даними: File (Файл) → New (Новий) → у рядку "Number of variables" ввести кількість змінних → у рядку "Number of cases" ввести кількість об'єктів → ОК → заповнити створений файл даними;

3) провести стандартизацію даних, тобто так зване z-перетворення: виділити всі комірки з введеними даними → Data (Дані) → Standardize (Стандартизувати) → ОК;

4) вибрати метод факторного аналізу: виділити всі комірки з даними → Statistics (Статистичні обчислення) → Multivariate Exploratory Techniques (Багатовимірні дослідницькі методи) → Factor Analysis (Факторний аналіз);

5) вказати початкові параметри: на вкладці "Quick" (Швидкий) у рядку "Input file" (Вхідний файл) вибрати одне з двох значень (у нашому випадку –

Raw data): Raw data – неопрацьовані дані типу “об’єкт-ознака”, Correlation matrix – кореляційна матриця → ОК;

6) переглянути кореляційну матрицю: Descriptives (Описові) → Review correlations, means, standard deviations (Перегляд кореляцій, середніх, стандартних відхилень) → Advanced (Поглиблений) → Correlations (Кореляції) → Cancel (Скасувати);

7) вибрати метод факторного аналізу: Advanced (Поглиблений) → у блоці “Extraction method” (Метод відбору) поставити перемикач на опції “Principal components” (Головні компоненти) → у рядку “Max. no. of factors” ввести максимальну кількість факторів, яка відповідає кількості змінних → у рядку “Mini. eigenvalue” ввести мінімальне власне значення, яке рівне нулю → ОК;

8) переглянути власні значення та їхню діаграму: Explained variance (Пояснена розбіжність) → Eigenvalues (Власні значення) → підрахувати кількість власних значень більших за одиницю → Scree plot (Діаграма кам’янистого осипу) → Cancel (Скасувати);

9) провести обертання факторів: Advanced (Поглиблений) → у рядку “Max. no. of factors” ввести максимальну кількість факторів, яка відповідає кількості власних значень більших за одиницю → у рядку “Mini. eigenvalue” ввести мінімальне власне значення, яке рівне нулю → ОК → Loadings (Навантаження) → у рядку “Factor rotation” (Факторне обертання) вказати “Varimax raw” (Варімакс необроблений) → у рядку “Highlight factor loadings greater than” ввести значення факторних навантажень, більше якого потрібно висвітлити в таблиці іншим кольором (напр., 0,60);

10) ознайомитись з результатами: Summary: Factor loadings – зведення факторних навантажень, Plot of loadings, 3D – 3-х вимірна діаграма навантажень;

11) зберегти результати: File (Файл) → Save (Зберегти) → у рядку “Ім’я файла” ввести назву → Зберегти.

УДК 657.471

Фаріон В.Я. – аспірант,
Тернопільський національний
економічний університет

Документальне оформлення витрачання матеріальних цінностей на спиртових заводах

Відповідно до статті 9 Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” від 16.07.1999р. №996-XIV, основою для записів в регістрах бухгалтерського обліку є первинні облікові документи, в яких фіксуються факти здійснення господарських операцій. Від повноти, своєчасності і правильності оформлення первинних документів в значній мірі залежить якість, достовірність і оперативність обліку в цілому.

Матеріальні, сировинні та паливні ресурси на підприємстві, є чи не найважливішими, тому й документальне оформлення витрачання зазначених